

บทคัดย่อ

- ชื่อวิชาการค้นคว้าอิสระ : การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ในการศึกษาการกระจายการระบาดของโรคไข้เลือดออกในพื้นที่อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี.
- ชื่อผู้เขียน : นางสาวปรารถนา บัวเฟื่อง
- ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)
- ปีการศึกษา : 2556

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ในการศึกษาการกระจายการระบาดของโรคไข้เลือดออกในพื้นที่อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี และวิเคราะห์หารูปแบบมาตรการในการป้องกันการระบาดของโรคไข้เลือดออกที่เหมาะสมในพื้นที่ โดยอาศัยการนำข้อมูลเชิงพื้นที่ของการกระจายการระบาดของโรคมานำใช้ในการวางแผนป้องกันการเกิดโรค การรวบรวมข้อมูลใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี โดยศึกษาเฉพาะการกระจายตัวของผู้ป่วยที่เป็นโรคไข้เลือดออกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 - 2556 ครอบคลุมประชากรในพื้นที่ 14 ตำบล 124 หมู่บ้าน จำนวน 24,638 ครัวเรือน มีประชากรรวมทั้งสิ้น 69,390 คน

ผลการศึกษาพบว่าเมื่อแบ่งรูปแบบการกระจายการระบาดของโรคไข้เลือดออก (DHF) ตามบุคคล เวลา และสถานที่ พบว่าในรอบ 7 ปีที่ผ่านมา มีผู้ป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก (DHF) จำนวนทั้งสิ้น 377 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อยู่ในช่วงอายุ 10-19 ปี ซึ่งในปี พ.ศ. 2553 พบจำนวนผู้ป่วยสูงที่สุด รองลงมาคือปี พ.ศ. 2556 และพบการระบาดของโรคอยู่ในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนกันยายน สูงที่สุดคือเดือนมิถุนายน โดยจากข้อมูลเชิงพื้นที่ ที่ได้จากการใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) เข้ามาช่วยวิเคราะห์พบผู้ป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก (DHF) ในพื้นที่อำเภอท่าใหม่ทุกปี สูงที่สุดคือตำบลเขาบายศรีและตำบลทุ่งเบญจาเนื่องจากเป็นตำบลที่มีจำนวนประชากรสูงและการกระจายตัวของครัวเรือนหนาแน่น ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ ภูเขา และพื้นที่ทำการเกษตร โดยมีผู้ป่วยกระจายตัวอยู่ในพื้นที่เดิม ๆ อีกทั้งยังพบอีกว่าส่วนใหญ่ครัวเรือนผู้ป่วยที่เป็นโรคไข้เลือดออก (DHF) อาศัยอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำจึงทำให้ยากต่อการป้องกันและควบคุมการกระจายการระบาดของโรคไข้เลือดออก

(4)

(DHF) ของหน่วยงานภาครัฐอย่างเป็นทางการ และเมื่อผู้ศึกษานำข้อมูลทุติยภูมิมากำหนดเป็นพื้นที่เสี่ยงเพิ่มเติมโดยนำจำนวนผู้ป่วยโรคไข้เลือดออก (DHF) ทั้งหมดมากำหนดพื้นที่เสี่ยงโดยใช้อันตรายภาคชั้นแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ พื้นที่ความเสี่ยงต่อการระบาดของโรคไข้เลือดออก สูง ปานกลาง และต่ำ โดยกำหนดให้พื้นที่ความเสี่ยงสูงและปานกลาง เป็นพื้นที่ที่ต้องควบคุมและเฝ้าระวัง ซึ่งพบว่าพื้นที่ความเสี่ยงสูงอยู่ 2 ตำบล คือตำบลทุ่งเบญจาและตำบลเขาบายศรี ส่วนพื้นที่ความเสี่ยงต่อการระบาดของโรคไข้เลือดออกปานกลางมี 3 ตำบล คือ ตำบลเขาแก้ว ตำบลสองพี่น้อง และตำบลท่าใหม่ หลังจากนั้นนำพื้นที่ที่ต้องควบคุมและเฝ้าระวังไปสร้างพื้นที่กันชน (Buffer) โดยมีสถานพยาบาลเป็นศูนย์กลางและกำหนดระยะทาง 1 ถึง 3 กิโลเมตร เพื่อดูขีดความสามารถในการรักษาพยาบาลของสถานพยาบาลในพื้นที่ พบว่าสถานพยาบาลที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ควบคุมและเฝ้าระวังไม่ครอบคลุมครัวเรือนผู้ป่วยทั้งหมดในพื้นที่ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากในสมัยก่อนนั้นการกำหนดที่ตั้งของสถานพยาบาลในพื้นที่ส่วนใหญ่หน่วยงานภาครัฐกำหนดโดยอาศัยแหล่งพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่นเพื่อที่จะให้บริการทางการแพทย์แก่ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ได้สะดวก ดังนั้นการแก้ไขปัญหาโรคไข้เลือดออก (DHF) ในพื้นที่อำเภอท่าใหม่ ผู้มีหน้าที่กำหนดนโยบายและแผน ควรใช้มาตรการเชิงรุกมากกว่าการตั้งรับ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่อำเภอท่าใหม่ให้สามารถดูแลตนเองให้ปลอดภัยจากโรคไข้เลือดออก (DHF) ได้ แต่ทั้งนี้ยังคงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ รวมไปถึงหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ จึงจะทำให้การระบาดของโรคไข้เลือดออก (DHF) ลดลงหรือหมดไปอย่างเป็นรูปธรรม